NORAKSTS

Lietas Nr.A42 4794 05
AA43-1845-09/18

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2009.gada 30.martā

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētāja A.Šteinberga,
tiesneši M.Birzgalis un V.Zommere,

piedaloties pieteicējiem *R.B.* un *N.M.*, atbildētāja Ventspils pilsētas domes pārstāvim Uldim Šneibaham,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz *T.M.*, *L.K.*, *V.S.*, *E.K.*, *A.T.*, *P.P.*, *N.M.*, *V.P.*, *G.B.*, *L.K.*, *R.B.*, *P.K.* un *Z.K.* pieteikumu par Ventspils pilsētas domes 2004.gada 17.maija lēmuma Nr.302 „Par dzīvojamās mājas */adrese/*, Ventspilī, saglabāšanu Ventspils pilsētas pašvaldības īpašumā" atcelšanu, administratīvā akta izdošanu, Ventspils pilsētas domes faktisko rīcību, kā arī morālā kaitējuma atlīdzību 3000 latu apmērā katram pieteicējam, kā arī sakarā ar Ventspils pilsētas prokuratūras pieteikumu par Ventspils pilsētas domes 2004.gada 17.maija lēmuma Nr.302 „Par dzīvojamās mājas */adrese/*, Ventspilī, saglabāšanu Ventspils pilsētas pašvaldības īpašumā" atcelšanu un administratīvā akta izdošanu, sakarā ar *N.M.* un *R.B.* apelācijas sūdzībām par Administratīvās rajona tiesas 2007.gada 28.februāra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Ventspils pilsētas domes (turpmāk arī – Pašvaldība vai atbildētājs) 2004.gada 17.maija lēmumu Nr.302 „Par dzīvojamās mājas */adrese/*, Ventspilī, saglabāšanu Ventspils pilsētas pašvaldības īpašumā" nolemts neprivatizēt un saglabāt Ventspils pilsētas pašvaldības īpašumā dzīvojamo māju */adrese/*, Ventspilī, kā arī atzīt par spēku zaudējušu Ventspils pilsētas domes 1997.gada 22.decembra lēmuma Nr.479 „Par pašvaldības sociālajiem īres namiem" 2.pielikuma 11.punktu par dzīvojamo māju */adrese/*, Ventspilī.

[2] 2005.gada 17.maijā Ventspils pilsētas prokuratūra iesniedza Ventspils pilsētas domei protestu par Ventspils pilsētas domes 2004.gada 17.maija lēmumu. 2005.gada 15.septembrī Ventspils pilsētas dome noraidīja Ventspils pilsētas prokuratūras protestu. Nepiekrītot Ventspils pilsētas domes lēmumam, prokuratūra to pārsūdzēja, 2005.gada 19.oktobrī iesniedzot Administratīvajā rajona tiesā pieteikumu par Ventspils pilsētas domes 2004.gada 17.maija lēmuma atcelšanu un pienākuma uzlikšanu Ventspils

pilsētas domei pieņemt lēmumu par dzīvojamās mājas */adrese/*, Ventspilī, privatizācijas uzsākšanu un dzīvokļu nodošanu privatizācijai par privatizācijas sertifikātiem.

[3] 2005.gada 9.decembrī (ar papildinājumiem 2007.gada 19.janvārī) Administratīvajā rajona tiesā saņemts *T.M.*, *L.K.*, *V.S.*, *E.K.*, *A.T.*, *P.P.*, *N.M.*, *V.P.*, *G.B.*, *L.K.*, *R.B.*, *P.K.* un *Z.K.* (turpmāk arī – pieteicēji) pieteikums par Lēmuma atcelšanu, administratīvā akta izdošanu, Ventspils pilsētas domes faktisko rīcību, kā arī morālā kaitējuma atlīdzību 3000 latu apmērā katram pieteicējam. Pieteikums pamatots ar turpmāk norādītajiem apsvērumiem.

[3.1] Pieteicēji ir mājas */adrese/*, Ventspilī, iedzīvotāji un ar viņiem ir noslēgti beztermiņa īres līgumi. Mājai nav ne likumā ,,Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" definēto apgrūtinājumu, ne zemesgrāmatā reģistrētu apgrūtinājumu.

[3.2] Kopš 1995.gada notiek privatizācijas process, bet pieteicējiem nav iespēju īstenot savas tiesības uz īpašumu. 1997.gada 22.decembrī Pašvaldība pieņēma lēmumu Nr.479 ,,Par pašvaldības sociālajiem īres namiem", ar kuru tika piešķirts sociālās īres nama statuss 60 dzīvojamām mājām, tajā skaitā mājai */adrese/*. Par pieņemto iekšējo lēmumu pieteicējiem netika paziņots. Lēmums Nr.479 tika pieņemts, neskatoties uz to, ka saskaņā ar likuma ,,Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 74.panta piekto daļu pašvaldībai bija atļauts atstāt savā īpašumā tikai neizīrētās mājas un neizīrētos dzīvokļus. Līdz ar šāda mājas statusa noteikšanu pieteicējiem bija liegta iespēja privatizēt dzīvokļus, tāpēc uzskatāms, ka pieteicēju tiesības tika aizskartas jau kopš 1997.gada 22.decembra. Pieteicējiem netika paziņots arī par sociālā īres nama statusa atcelšanu 2004.gadā.

[3.3] Pieteicēji vairākkārt vērsās Pašvaldībā ar lūgumu privatizēt dzīvokļus, tomēr saņēma atteikumu. Pašvaldība norādīja uz nepieciešamību nodrošināt likumos noteikto pašvaldības funkciju realizēšanu.

[3.4] Pašvaldība 2004.gada 17.maijā pieņēma iekšējo lēmumu Nr.302 ,,Par dzīvojamās mājas */adrese/*, Ventspilī, saglabāšanu Ventspils pilsētas pašvaldības īpašumā". Lēmumā nav iekļauts pamatojums, kas ir pretrunā Administratīvā procesa likumam (turpmāk – APL). Pašvaldība neinformēja mājas */adrese/*, Ventspilī, iedzīvotājus, ar kuriem ir noslēgti beztermiņa īres līgumi, par sociālās īres nama statusa atcelšanu. Ar šo lēmumu pieteicējiem ir liegtas tiesības privatizēt viņu īrētos dzīvokļus, tādēļ šis lēmums atzīstams par pieteicējiem nelabvēlīgu administratīvo aktu.

[3.5] Lēmums neatbilst Satversmes 8.nodaļas normām.

[3.6] Kad pieteicēji uzzināja par ilggadīgiem un vairākkārtīgiem likuma pārkāpumiem, par meliem un informācijas slēpšanu presē, tas pieteicējiem nodarīja morālo kaitējumu. Desmit gadu garumā gaidot privatizāciju, pieteicēji jutās morāli pazemoti. Morālais kaitējums ir izteikts nodarītajos tikumiskajos pārdzīvojumos, pagaidu privatizācijas tiesību atņemšanā, iedzīvotāju bezspēcībā sistēmas priekšā, atbildīgo amatpersonu patiesībai neatbilstošu ziņu izplatīšanā, bailēs, pazemojumā un kauna sajūtā, psiholoģiskās ciešanās.

[4] Ar Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2007.gada 24.janvāra lēmumu lietas sakarā ar [2] un [3] minētajiem pieteikumiem apvienotas.

[5] Rakstveida paskaidrojumos Administratīvajai rajona tiesai Pašvaldība norāda, ka pieteikumus neatzīst. Pieņemot Lēmumu, Pašvaldība saskaņā ar likuma „Par pašvaldībām" 15.panta pirmās daļas 9.punktu ir realizējusi savas likumā noteiktās funkcijas sakarā ar palīdzības sniegšanu iedzīvotājiem dzīvokļa jautājumu risināšanā. Lēmumā Pašvaldība ir norādījusi pietiekamu un izsmeļošu motivāciju šāda lēmuma pieņemšanai.

[6] Ar Administratīvās rajona tiesas 2007.gada 28.februāra spriedumu:

1) *T.M., L.K., V.S., E.K., A.T., P.P., N.M., V.P., G.B., L.K., R.B., P.K., Z.K.* un Ventspils pilsētas prokuratūras pieteikums daļā par labvēlīga administratīvā akta izdošanu apmierināts;

2) izbeigta tiesvedība daļā par Ventspils pilsētas domes 2004.gada 17.maija lēmuma Nr.302 „Par dzīvojamās mājas */adrese/*, Ventspilī, saglabāšanu Ventspils pilsētas pašvaldības īpašumā" atcelšanu;

3) uzlikts pienākums Ventspils pilsētas domei 30 dienu laikā no sprieduma spēkā stāšanās izdot administratīvo aktu par ēkas */adrese/*, Ventspilī, nodošanu privatizācijai;

4) *T.M., L.K., V.S., E.K., A.T., P.P., N.M., V.P., G.B., L.K., R.B., P.K.* un *Z.K.* pieteikums daļā par morālā kaitējuma atlīdzību 3000 latu apmērā katram pieteicējam noraidīts.

Spriedums pamatots šādi.

[6.1] Nav jāskata atsevišķi prasījums par pašvaldības faktisko rīcību, jo saskaņā ar APL 89.panta pirmo daļu faktiskā rīcība ir iestādes darbība publisko tiesību jomā, kas neizpaužas tiesību aktu veidā.

Par faktisko rīcību netiek atzīta iestādes rīcība līdz administratīvā akta pieņemšanai vai atteikumam pieņemt administratīvo aktu. Minētās darbības ir izvērtējamas kā procesuālās darbības prasījuma ietvaros par administratīvā akta atcelšanu un/vai par administratīvā akta izdošanu.

Pieteicēju interese ir panākt dzīvojamās ēkas nodošanu privatizācijai, tas ir, administratīvā akta izdošanu par ēkas privatizāciju, nevis panākt no iestādes kādu faktisku rīcību (vai atturēšanos no kādas faktiskas darbības). No iepriekš minētā secināms, ka konkrētajā gadījumā tiesai ir jāizskata prasījums par administratīvā akta izdošanu.

[6.2] Tiesa konstatējusi, ka Pašvaldība, izskatot pieteicēju iesniegumus, ir pārkāpusi procesuālās normas.

Dzīvojamās mājas */adrese/*, Ventspilī, iedzīvotāji 2005.gada 7.aprīlī ir iesnieguši iesniegumu (*lietas 1.sējuma 113.lapa*), kurā lūguši nodot māju */adrese/*, Ventspilī, privatizācijai par sertifikātiem, izskatot iesniegumu Ventspils pilsētas domes sēdē; kā arī izsniegt Ventspils pilsētas domes lēmumu.

2005.gada 8.aprīlī Pašvaldība sniegusi atbildi Nr.1-72/390 (*lietas 1.sējuma 114.lapa*), kurā citastarp norādīts, ka to var apstrīdēt viena mēneša laikā Pašvaldības priekšsēdētāja pirmajam vietniekam J.Vītoliņam.

2005.gada 7.oktobrī un 2005.gada 30.novembrī pieteicēji atkārtoti iesniedza Pašvaldībai lūgumu izdot administratīvo aktu (*lietas 1.sējuma 116.-120.lapa*).

Administratīvo aktu Pašvaldība nepieņēma, līdz ar to tā ir nepamatoti piemērojusi likumu „Iesniegumu, sūdzību un priekšlikumu izskatīšanas kārtība valsts un pašvaldību institūcijās", kā arī nepamatoti norādījusi, ka vēstule ir apstrīdama priekšsēdētāja vietniekam.

Šajā gadījumā iestādei bija jāpiemēro APL normas par administratīvā procesa virzību iestādē (APL 6.nodaļa).

[6.3] Pašvaldība, izskatot Prokuratūras protestu, 2005.gada 8.septembra lēmumā Nr.344 ir norādījusi, ka Lēmums ir iekšējs lēmums un tas ir saistošs Ventspils pilsētas domes Dzīvojamo māju privatizācijas komisijai (*lietas 3.sējuma 10.lapa*). Lēmumā nav norādes par tā pārsūdzēšanas kārtību.

[6.4] Tiesa secinājusi, ka iepriekš minētie fakti liecina, ka Pašvaldības Dzīvojamo māju privatizācijas komisijas darbība faktiski bija paralizēta. Privatizācijas komisija nepildīja likumā „Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 8.nodaļā norādītās funkcijas, kas paredz patstāvīgu lēmumu pieņemšanu dzīvojamo māju privatizācijas jomā.

Iedzīvotāju iesniegumi netika nodoti izskatīšanai atbilstoši likuma prasībām, bet ar Pašvaldības ierēdņu atbildes vēstulēm netiešā veidā atteikta to izskatīšana pēc būtības. Pašvaldība bija „izveidojusi" vēstuļu apstrīdēšanas sistēmu, kas faktiski darbojās kā mehānisms, kas kavē lēmumu pieņemšanu un pārsūdzēšanu. Minētās darbības Pašvaldība veica ilgstoši, neņemot vērā jau spēkā stājušos spriedumus līdzīgās lietās, kā arī neņemot vērā Prokuratūras protestu.

[6.5] Tiesa norādījusi, ka saskaņā ar likuma „Par valsts un pašvaldību dzīvojamu māju privatizāciju" 74.panta piekto daļu privatizācijai netiek nodotas neizīrētās daudzdzīvokļu dzīvojamās mājas un neizīrētie dzīvokļi, par kuru neprivatizēšanu un saglabāšanu pašvaldības īpašumā, kas nepieciešams likumos noteikto pašvaldības funkciju realizēšanai, ir pieņemts attiecīgās pašvaldības domes (padomes) lēmums.

Konkrētajā gadījumā ēka ir izīrēta iedzīvotājiem, līdz ar to Pašvaldībai ir pienākums to nodot privatizācijai.

[6.6] Saskaņā ar APL 92.pantu ikviens ir tiesīgs prasīt atbilstīgu atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem vai personisko kaitējumu, arī morālo kaitējumu, kas viņam nodarīts ar administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību.

Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 11.panta trešā daļa noteic, ka morālā kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskais pamats uzskatāms par pierādītu, ja ir pierādīts fiziskās personas tiesību vai ar likuma aizsargāto interešu aizskārums.

[6.7] Tiesai atzīstot par prettiesisku Lēmumu un Pašvaldības rīcību pieteikumu izskatīšanas procesā, ir konstatējams pieteicēju tiesību aizskārums, kas ir tiešā saistībā ar Pašvaldības darbību.

[6.8] Strīda būtība ir pieteicēju tiesības privatizēt dzīvokli. Pieteicējiem nav zudušas iespējas privatizēt dzīvokli, līdz ar to iepriekšējā stāvokļa atjaunošana ir iespējama. Morālā kaitējuma atlīdzināšana tiek piemērota tikai tad, ja nav iespējams veikt situācijas atjaunošanu un/vai zaudējuma atlīdzību. Minētais princips ietverts APL 94.panta ceturtajā daļā.

Pieteicēju argumentācija, ka privatizācija šobrīd ir ievērojami dārgāks process, jo privatizācijas sertifikātu vērtība ir pieaugusi, tikai apstiprina faktu, ka zaudējumi ir materiāla rakstura izdevumi. Šādu izdevumu aprēķinu un pierādīšanu ir jāveic pieteicējiem, pie tam tie katram pieteicējam būs atšķirīgi, jo tie ir saistīti ar dzīvokļa privatizācijas vērtību, sertifikātu vērtību un citiem apsvērumiem. Zaudējumu iestāšanās faktu un apjomu varēs konstatēt un noteikt tikai tad, kad konkrētie dzīvokļi tiks nodoti privatizācijai.

Morālais kaitējums pēc savas būtības nav zaudēta nauda un/vai lieta, neiegūta peļņa un citi naudas izteiksmē precīzi novērtējami lielumi, proti, morālais kaitējums nav tikai nauda. Morālā kaitējuma būtība ir radīt kompensāciju par tādiem aizskārumiem, kas pēc savas būtības nevar tikt izteikti naudā (piemēram, sakropļojums, neslava u.c.). Saskaņā ar Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 7.panta ceturto daļu par mantisko zaudējumu neuzskata laiku un pūles, ko privātpersona veltījusi konkrētās lietas risināšanai.

[7] Par Administratīvās rajona tiesas 2007.gada 28.februāra spriedumu daļā, ar kuru apmierināts *T.M.*, *L.K.*, *V.S.*, *E.K.*, *A.T.*, *P.P.*, *N.M.*, *V.P.*, *G.B.*, *L.K.*, *R.B.*, *P.K.* un *Z.K.* un Ventspils pilsētas prokuratūras pieteikums par labvēlīgā administratīvā akta izdošanu un uzlikts pienākums Ventspils pilsētas domei 30 dienu laikā no sprieduma spēkā stāšanās izdot administratīvo aktu par ēkas */adrese/*, Ventspilī nodošanu privatizācijai, Ventspils pilsētas dome iesniedza apelācijas sūdzību.

Par Administratīvās rajona tiesas 2007.gada 28.februāra spriedumu daļā par morālā kaitējuma atlīdzību 3000 latu katram pieteicējam *T.M.*, *L.K.*, *V.S.*, *E.K.*, *A.T.*, *P.P.*, *N.M.*, *V.P.*, *G.B.*, *R.B.*, *P.K.* un *Z.K.* iesniedza apelācijas sūdzību. Apelācijas sūdzībā norādīti šādi argumenti.

[7.1] Saskaņā ar Satversmes 8.nodaļā ietvertajām cilvēktiesībām nepamatota tiesību aizskāruma gadījumā ikvienam ir tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu.

Ar Satversmes tiesas 2006.gada 6.jūnija spriedumu lietā „Par 2004.gada 7.aprīļa likuma „Grozījumi likumā „Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju”” 13.panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91.pantam” Pašvaldības rīcība ilgstoša laika periodā tika atzīta par prettiesisku.

Neizskatot pieteicēju 2006.gada iesniegumus par dzīvojamās mājas */adrese/*, Ventspilī, privatizāciju Pašvaldības sēdē, pieņemot nepamatotus un nelikumīgus lēmumus laika periodā no 1997. līdz 2006.gadam un kopš

1997.gada nepieņemot lēmumu par dzīvojamās mājas */adrese/*, Ventspilī privatizācijas uzsākšanu, Pašvaldība aizskāra pieteicēju tiesības, kuras ir garantētas Satversmes 8.nodaļā un likumā „Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju".

[7.2] Pašvaldības faktiskā rīcība ir vērtējama nošķirti no pārsūdzētā administratīvā akta, jo tā kopumā ir vērsta nevis uz administratīvā akta izdošanu, bet gan uz tā neizdošanu un tādu šķēršļu radīšanu, kas liegtu vai vismaz apgrūtinātu personām iespēju izmantot savas likumīgas tiesības.

[7.3] Pieteicējiem, uzzinot par ilggadīgajiem un vairākkārtīgiem likuma pārkāpumiem, par meliem un informācijas noslēpšanu presē, tika nodarīts morālais kaitējums. Desmit gadu garumā gaidot privatizācijas uzsākšanu, pieteicēji jutās morāli pazemoti. Morālais kaitējums ir izteikts nodarītajos tikumiskos pārdzīvojumos: pagaidu privatizāciju tiesību atņemšanā, savu cerību zaudēšanā, iedzīvotāju bezspēcībā sistēmas priekšā, atbildīgo Pašvaldības personu neatbilstošu patiesībai ziņu izplatīšanā, bailēs, pazemojumā un kauna sajūtā, nodarītas fiziskas ciešanas psiholoģiskajā sfērā.

Pieteicēji pārdeva sertifikātus par santīmiem, bet tagad tiem ir jāņem kredīts sertifikātu iegādei.

[8] *L.K.* apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2007.gada 28.februāra spriedumu ar Administratīvās rajona tiesas 2007.gada 27.aprīļa lēmumu atteikts pieņemt. Lēmums nav pārsūdzēts un stājies spēkā.

[9] Pašvaldība paskaidrojumos par pieteicēju apelācijas sūdzību norāda, ka to neatzīst. Pašvaldības apstrīdētā rīcība un lēmumi ir bijuši likumīgi un pamatoti, jo tie atbilda visām to pieņemšanas brīdī spēkā esošajām tiesību normām. Līdz ar to nav arī pamata prasījumiem par morālā kaitējuma atlīdzināšanu.

[10] Ar Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 30.maija spriedumu:

1) apmierināts pieteikums un atzīts par prettiesisku dzīvojamās mājas */adrese/*, Ventspilī, privatizācijas lēmuma pieņemšanas process;

2) *L.K.*, *V.S.*, *E.K.*, *A.T.*, *P.P.*, *V.P.*, *G.B.*, *P.K.* un *Z.K.* pieteikums daļā par morālā kaitējuma atlīdzinājumu apmierināts daļēji un uzlikts pienākums Ventspils pašvaldībai atlīdzināt iepriekšminētajām personām nodarīto morālo kaitējumu 1000 latu apmērā katram; pārējā daļā viņu pieteikums par morālā kaitējuma atlīdzinājumu noraidīts;

3) *N.M.* un *T.M.* pieteikums daļā par morālā kaitējuma atlīdzinājumu apmierināts daļēji un uzlikts pienākums Ventspils pašvaldībai atlīdzināt viņiem nodarīto morālo kaitējumu 900 latu apmērā katram; pārējā daļā viņu pieteikums par morālā kaitējuma atlīdzinājumu noraidīts;

4) *R.B.* pieteikums daļā par morālā kaitējuma atlīdzinājumu apmierināts daļēji un uzlikts pienākums Ventspils pašvaldībai atlīdzināt viņai nodarīto morālo kaitējumu 800 latu apmērā; pārējā daļā viņas pieteikums par morālā kaitējuma atlīdzinājumu noraidīts.

[11]] 2008.gada 17.jūnijā *P.P.*, *N.M.*, *L.K.* un *R.B.* iesniedza kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 30.maija spriedumu, lūdzot, citastarp atcelt spriedumu daļā par *N.M.* prasījumu par morālā kaitējuma atlīdzināšanu 2100 latu apmērā un daļā par *R.B.* prasījumu par morālā kaitējuma atlīdzināšanu 2200 latu apmērā.

Ar Augstākas tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta rīcības sēdes 2008.gada 19.novembra lēmumu lietā Nr.640/2008 atteikts ierosināt kasācijas tiesvedību sakarā ar Ventspils pilsētas domes, *P.P.* un *L.K.* kasācijas sūdzībām par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 30.maija spriedumu.

[12] Ar Augstākas tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2009.gada 30.janvāra spriedumu atcelts Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 30.maija spriedums daļā, ar kuru noraidīts *N.M.* un *R.B.* pieteikums par morālā kaitējuma atlīdzinājumu un nosūtīta lieta jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai. Spriedumā norādīts turpmāk minētais.

[12.1] Izskatāmajā lietā Administratīvā apgabaltiesa ir izdalījusi *N.M.* un *R.B.* no pārējiem pieteicējiem, uzskatot, ka viņi neatrodas salīdzināmos apstākļos, jo dzīvokļus strīdus ēkā uzsākuši īrēt vēlāk par pārējiem.

[12.2] Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 14.panta pirmajā daļā noteikts, ka morālo kaitējumu nosaka atbilstoši aizskarto tiesību un ar likumu aizsargāto interešu nozīmīgumam un konkrētā aizskāruma smagumam, ņemot vērā iestādes rīcības tiesisko un faktisko pamatojumu un motīvus, cietušā rīcību un līdzatbildību, kā arī citus konkrētajā gadījumā būtiskus apstākļus. Noskaidrojot būtiskus apstākļus, tiesai jāievēro Administratīvā procesa likuma 107.panta ceturtā daļa.

[12.3] Senāts konstatē, ka apelācijas instances tiesa nav pilnīgi noskaidrojusi *N.M.* un *R.B.* īres attiecību ilgumu, tādēļ apelācijas instances tiesas secinājums, ka viņi neatrodas salīdzināmos apstākļos ar pārējiem pieteicējiem, nav pietiekami pārbaudīts.

[13] Tiesas sēdē pieteicēji pieteikumu uzturēja. Atbildētāja pārstāvis pieteikumu neatzina. Papildus paskaidroja, ka lēmums par mājas nenodošanu privatizācijai tika pieņemts, pamatojoties uz likumu, līdz ar to atbildīgs par zaudējumu nodarīšanu ir likumdevējs.

Motīvu daļa

[14] Izvērtējusi lietas materiālus, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka *N.M.* un *R.B.* pieteikums ir pamatots un apmierināms daļā.

[15] Ar Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 30.maija spriedumu *N.M.* pieteikums daļā par morālā kaitējuma atlīdzinājumu apmierināts daļēji un uzlikts pienākums Ventspils pašvaldībai atlīdzināt viņam nodarīto morālo kaitējumu 900 latu apmērā. Pārējā daļā viņa pieteikums par morālā kaitējuma atlīdzinājumu noraidīts.

Ar Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 30.maija spriedumu *R.B.* pieteikums daļā par morālā kaitējuma atlīdzinājumu apmierināts daļēji un uzlikts pienākums Ventspils pašvaldībai atlīdzināt viņai nodarīto morālo kaitējumu 800 latu apmērā. Pārējā daļā viņas pieteikums par morālā kaitējuma atlīdzinājumu noraidīts.

Ar Augstākas tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2009.gada 30.janvāra spriedumu Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 30.maija spriedums atcelts daļā, ar kuru noraidīts *N.M.* un *R.B.* pieteikums par morālā kaitējuma atlīdzinājumu un lieta nosūtīta jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

Ievērojot minēto, ir stājies spēkā Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 30.maija spriedums daļā, ar kuru apmierināts *N.M.* pieteikums daļā par morālā kaitējuma atlīdzinājumu 900 latu apmērā un *R.B.* pieteikums daļā par morālā kaitējuma atlīdzinājumu 800 latu apmērā.

Administratīvajai apgabaltiesai jāizskata *N.M.* pieteikums tā neapmierinātajā daļā par morālā kaitējuma atlīdzinājumu 2100 latu apmērā un *R.B.* pieteikums tā neapmierinātajā daļā par morālā kaitējuma atlīdzinājumu 2200 latu apmērā.

[16] APL 92.pants paredz, ka ikviens ir tiesīgs prasīt atbilstīgu atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem vai personisko kaitējumu, arī morālo kaitējumu, kas viņam nodarīts ar administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību.

Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 9.pants noteic, ka morālais kaitējums šā likuma izpratnē ir fiziskās personas ciešanas, kuras tai izraisījis būtisks šīs personas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu prettiesisks aizskārums.

Morālā kaitējuma tiesiskais pamats tiek uzskatīts par pierādītu, ja ir pierādīts fiziskās personas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizskārums. Morālais kaitējums tiek prezumēts, proti, tiek pieņemts, ka konkrēts aizskārums konkrētajai personai varētu izraisīt nepamatotas ciešanas *(sk. I.Gredzena. Valsts atbildība un tās veidi. Zaudējumu atlīdzība administratīvajā procesā. Rīga: izdevniecība „Nordik", 2004, 71., 89.lpp.)*. Savukārt, kā noteic APL 96.pants, personai iespēju robežās ir jānorāda tie apstākļi, kas dod pamatu izvērtēt kaitējuma apmēru.

[17] Vispārīgi morālā kaitējuma prasījumu pieteicēji saista ar Ventspils pilsētas domes rīcību, savlaicīgi nenododot strīdus ēku privatizācijai.

Ar Administratīvās apgabaltiesas spriedumu daļā, kas ir stājies spēkā, ir atzīts, ka atbildētāja rīcība, nenododot dzīvojamo māju */adrese/* privatizācijai, ir bijusi prettiesiska, Lēmuma un pieteicējiem labvēlīgā lēmuma par dzīvojamās mājas */adrese/*, Ventspilī, pieņemšanas procesi ir prettiesiski.

Pieteicēji norāda, ka morālā kaitējuma atlīdzinājuma pamats ir viņiem radītie pārdzīvojumi, kas saitīti ar pagaidu privatizāciju tiesību atņemšanu, savu cerību zaudēšanu, iedzīvotāju bezspēcību sistēmas priekšā, atbildīgo

Pašvaldības personu patiesībai neatbilstošu ziņu izplatīšanu, bailēm, pazemojumu un kauna sajūtu, pieteicējiem arī nodarītas fiziskas ciešanas psiholoģiskajā sfērā. Turklāt pieteicēji pārdeva sertifikātus par santīmiem, bet tagad viņiem ir jāņem kredīts sertifikātu iegādei.

[18] Administratīvā apgabaltiesa konstatē, ka Satversmes tiesa 2006.gada 6.jūnija sprieduma lietā Nr.2005-25-01 secinājumu daļas 16.punktā, veicot likuma „Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 74.panta piektās daļas grozījuma pieņemšanas gaitas detalizētu analīzi, ir jau izvērtējusi Ventspils pilsētas domes rīcību, liedzot iedzīvotājiem privatizēt to īrētos dzīvokļus, un ir secinājusi, ka, neraugoties uz dažādu valsts institūciju iebildumiem, apstrīdētā norma pēc būtības galvenokārt ir kalpojusi tikai kā funkcionāls līdzeklis, lai, *expressis verbis* atsaucoties uz pašvaldības funkciju realizāciju un rūpēm par mazturīgiem iedzīvotājiem, dažas pašvaldības varētu attaisnot savu iepriekšējo ilgstošo prettiesisko darbību dzīvokļu privatizācijas jomā.

Tādējādi ar šo Satversmes tiesas spriedumu Ventspils pilsētas domes rīcība, liedzot iedzīvotājiem privatizēt viņu īrētos dzīvokļus, ir atzīta par prettiesisku pati par sevi. Līdz ar to ir konstatējams pieteicēju ar likumu aizsargāto interešu prettiesisks aizskārums.

Administratīvā apgabaltiesa vairākkārt līdzīgas lietās ir atzinusi, ka Ventspils pilsētas pašvaldības ilgstošā un mērķtiecīgā rīcība, lai nepieļautu izīrētu pašvaldības dzīvokļu privatizāciju, tādējādi rīkojoties pretēji normatīvo aktu prasībām, pieteicējiem pati par sevi ir radījusi ciešanas un papildus neērtības, kuras nav pilnībā atsveramas ar labvēlīga administratīva akta izdošanu. Dzīvokļa privatizācijas ilgstoša liegšana būtiski apgrūtina privātpersonas iespējas mainīt dzīvesvietu un vispār liedz iespēju dzīvokli atsavināt. Tādējādi privātpersona ir spiesta dzīvot šajā dzīvoklī, turpināt īres līgumu, lai nezaudētu tiesības uz dzīvokļa privatizāciju. Šai privātpersonai līdz ar to ir arī ierobežotas iespējas mainīt darbu uz citu apdzīvotu vietu, aizbraukt mācīties un īstenot citas iespējas, kuras brīvi pēc savas izvēles var īstenot citas personas, kurām pašvaldība nav liegusi tiesības privatizēt dzīvokli (*sk., piemēram, Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 30.maija sprieduma lietā Nr.A42479405, AA43-0604-08/14 16.punktu, 2008.gada 17.jūnija sprieduma lietā Nr.A42308105, AA43-1824-07/15 14.punktu, 2008.gada 20.jūnija sprieduma lietā Nr.A42241805 15.punktu*).

Ņemot vērā minēto, Administratīvā apgabaltiesa secina, ka pašvaldības radītie ilgstošie pieteicēju īpašuma tiesību ierobežojumi ir vērtējami kā garīgas ciešanas. Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka pieteicējiem ir radīts morālais kaitējums un tas ir radies tiešā cēloņsakarībā ar labvēlīga administratīva akta neizdošanu. Līdz ar to lietā ir konstatējams kaitējuma atlīdzības tiesiskais pamats un izlemjams jautājums par atlīdzinājuma apmēru.

[19] Izskatot prasījumu par morālā kaitējuma atlīdzināšanu, ir jāvērtē konkrētie apstākļi attiecībā pret katru personu un individuāli jānovērtē morālā

kaitējuma apmērs katrai personai, kura prasa atlīdzinājumu. Lemjot par prasījumu atlīdzināt morālo kaitējumu, tiesai ir jānoskaidro un jāizvērtē visi faktiskie apstākļi, tostarp, vai restitūcija ir atbilstoša un pamatota salīdzinājumā ar nodarījumu. Pozitīvs risinājums, iestādei izdodot labvēlīgu administratīvo aktu, pats par sevi ne vienmēr ir pietiekošs, lai atzītu, ka restitūcija ir notikusi.

Līdz ar to apgabaltiesa vērtēs konkrētos apstākļus attiecībā uz pieteicējiem.

Kā izriet no lietas materiāliem, pieteicēji vai viņu ģimenes locekļi kopš 2005.gada sākuma aktīvi (kopīgi vai atsevišķi) vērsušies ar iesniegumiem Ventspils pilsētas domē sakarā ar labvēlīga administratīvā akta izdošanu, kopīgi vērsušies ar pieteikumu tiesā. Arī *N.M.* un *R.B.* ir parakstījuši vairākus kopīgos iesniegumus Ventspils pilsētas domei.

No *R.B.* iesniegtajiem dokumentiem redzams, ka viņas tēvs *L.B.* dzīvokli Nr.33 */adrese/* lieto jau kopš 1969.gada 28.aprīļa *(lietas 220.lapa)* un *R.B.* bijusi pierakstīta minētajā dzīvoklī kā ģimenes locekle laikā no 1969.gada 22.maija līdz 1983.gada 26.jūlijam, kā arī no 1985.gada 20.septembra līdz šim brīdim *(lietas 221.-222.lapa)*. Pieteicēja tiesas sēdē norādīja, ka privatizācijas sertifikātu iegādei bija nepieciešams ņemt bankas kredītu Ls 1500 apmērā.

No *N.M.* iesniegtajiem dokumentiem redzams, ka dzīvoklī Nr.30 */adrese/* viņš pierakstīts kopš 1973.gada 25.oktobra, īres līgumu noslēdzis 1994.gada 12.septembrī *(lietas 224.-225.lapa)*.

Tātad īres līgumi par dzīvokļiem strīdus ēkā noslēgti laikā, kad tiesību normās vēl nebija noteiktas tiesības prasīt ēkas nodošanu privatizācijai.

Tiesa atzīst, ka atbildētāja ilgstošās procesuālās darbības (bezdarbība) līdz labvēlīga lēmuma pieņemšanai ir radījušas pieteicējiem morālo kaitējumu – ciešanas Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma izpratnē. Apgabaltiesa uzskata, ka starp iestādes ilgstošo bezdarbību pieteicēju privatizācijas iesniegumu izlemšanā pastāv tieša cēloņsakarība – objektīva saikne starp minētajām iestādes darbībām un tās radītajām laikā ziņā sekojošām kaitējumu nodarošām sekām.

Tādējādi saskaņā ar Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 11.panta trešo daļu morālā kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskais pamats konkrētajā gadījumā ir uzskatāms par pierādītu, jo ir pierādīts konkrēto pieteicēju tiesību aizskārums.

Tomēr no lietas materiāliem apgabaltiesas ieskatā kopumā izriet, ka pieteicēji varēja, bet pietiekami aktīvi neizmantoja savas zināšanas, spējas un praktiskās iespējas savu tiesību aizsardzībai vēl savlaicīgāk, tas ir, pirms 2005.gada. Proti, kā tas norādīts pieteikumā, strīdus ēkas iedzīvotāji pirms 2005.gada sekojuši līdzi publikācijām presē par iespējamo strīdus ēkas nodošanu vai nenodošanu privatizācijai.

Lietai arī pievienots 2000.gada 3.aprīļa iesniegums Ventspils pilsētas domei (iesniegts pirmās instances tiesas sēdē 2006.gada 6.janvārī, *lietas 2.sējuma 7.lapa*), kuru parakstījuši vairāki strīdus ēkas iedzīvotāji un kurā

izteikta vēlme privatizēt savus dzīvokļus. Minētajā iesniegumā nav atzīmes, ka tas iesniegts Ventspils pilsētas domē. Kā izriet no pieteikumā norādītā, 2000.gadā pieteicēji (nav precizēts, kuri) aizgājuši uz privatizācijas komisiju, bet iesniegumu atteikts pieņemt (*lietas 1.sējuma 8.lapa*). Tomēr, ja pieņem, ka strīdus ēkas iedzīvotāji ar minēto iesniegumu tiešām vērsās Ventspils pilsētas domē jau 2000.gadā, apgabaltiesas ieskatā atteikuma to pieņemt gadījumā pieteicējiem vajadzēja aktīvi aizstāvēt savas tiesības, izmantojot tobrīd tiesību normās noteiktos tiesību aizsardzības līdzekļus, apstrīdot un pārsūdzot konkrēto iestādes rīcību. Tā kā pieteicēji šādas tiesības aktīvi nav izmantojuši, apgabaltiesas ieskatā nav pamata atzīt, ka ciešanas viņiem radītas jau no 1997.gada, bet gan no 2005.gada, kad pieteicēji sāka aktīvu savu tiesību aizsardzību savu spēju robežās.

[20] APL 94.panta ceturtā daļa noteic, ka atlīdzināšanas pienākumu attiecīgais publisko tiesību subjekts var izpildīt, atjaunojot stāvokli, kāds pastāvēja pirms kaitējuma nodarīšanas, vai, ja tas nav vai nav pilnībā iespējams vai nav adekvāti, samaksājot atbilstīgu atlīdzinājumu naudā. Tā kā pieteicējiem un trešajām personām šobrīd ir iespēja realizēt savas tiesības uz dzīvokļa privatizāciju, viņu aizskartās konkrētās tiesības nav pilnībā zudušas un tās ir atjaunotas.

APL 8.nodaļa ietver ne tikai atlīdzinājumu kā kompensāciju finansiālā izteiksmē, bet arī *restitutio in integrum* (restitūciju), tas ir, atlīdzinājuma veidu, kura rezultātā pārkāpuma radītās sekas tiek likvidētas un tiek atjaunota tiesiskā situācija, kāda, visticamāk, būtu bijusi, ja prettiesiskais administratīvais akts nebūtu izdots. Turklāt no APL 94.panta ceturtās daļas teksta izriet, ka prioritārais atlīdzinājuma veids ir tieši stāvokļa atjaunošana, kāds pastāvēja pirms kaitējuma nodarīšanas.

Tomēr ir situācijas, kad *restitutio in integrum* nav iespējama, nav lietderīga vai nav atbilstīga (adekvāta). Tad atbilstoši APL 94.panta ceturtajai daļai atlīdzinājumu var noteikt naudā.

Apgabaltiesas ieskatā konstatētajos apstākļos, izvērtējot iepriekš norādītos lietas faktiskos apstākļus un pieteicēju pamatojumu morālā kaitējuma esamībai, restitūcija nav atbilstoša un pamatota salīdzinājumā ar nodarījumu. Tas ir, konkrētajā gadījumā restitūcija nav adekvāta Ventspils pilsētas domes ilgstošajai prettiesiskajai rīcībai un ar to pieteicējiem nodarītajam kaitējumam.

Līdz ar to apgabaltiesas ieskatā atbildētājam ir jāatlīdzina pieteicējiem nodarītais morālais kaitējums naudā.

Kā redzams no administratīvā procesa virzības un kā secināts iepriekš, šobrīd ar labvēlīgu administratīvo aktu pieteicējiem ir iespēja realizēt savas tiesības uz viņu īrēto dzīvokļu privatizāciju, kas bija viņu mērķis, uzsākot šo administratīvo procesu iestādē.

Apgabaltiesa ņem vērā, ka *N.M.* un *R.B.* ir salīdzināmā situācijā ar līdzpieteicējiem *L.K., V.S., E.K., A.T., P.P., V.P., G.B., P.K.* un *Z.K.*, kuru pieteikums daļā par morālā kaitējuma atlīdzinājumu tika apmierināts daļēji

un uzlikts pienākums Ventspils pašvaldībai atlīdzināt iepriekšminētajām personām nodarīto morālo kaitējumu 1000 latu apmērā katram.

Līdz ar to apgabaltiesas ieskatā Ventspils pašvaldībai saskaņā ar APL 94.panta pirmās daļas 2.punktu uzliekams pienākums atlīdzināt arī *R.B.* un *N.M.* morālo kaitējumu 1000 latu apmērā katram, kas apgabaltiesas ieskatā ir samērīgi ar lietā iepriekš konstatētajiem apstākļiem un pieteicēju norādītajām ciešanām, kuras pieteicējiem izraisījis ilgstošs un būtisks viņu tiesību uz labvēlīga administratīvā akta izdošanu prettiesisks aizskārums, kā arī tas ir atbilstoši pieteicēju aizskarto tiesību nozīmīgumam un aizskāruma smagumam, kā arī ņemot vērā pieteicēju aktīvās veiktās darbības, lai panāktu labvēlīga administratīvā akta izdošanu.

Līdz ar to pieteikums apmierināms tā neapmierinātajā daļā attiecīgi *R.B.* piešķirot atlīdzinājumu papildus 200 latu apmērā, bet *N.M.* piešķirot atlīdzinājumu papildus 100 latu apmērā.

[21] Apgabaltiesa noraida kā nepamatotu atbildētāja viedokli, ka atbildīgais par zaudējumu nodarīšanu ir likumdevējs. Atbilstoši APL 94.panta pirmās daļas 2.punktam atlīdzinājumu prasa no pašvaldības, ja mantisko zaudējumu vai personisko kaitējumu nodarījusi pastarpinātās pārvaldes iestāde, pildot funkcijas, kas ietilpst attiecīgās publisko tiesību juridiskās personas autonomajā kompetencē. Tā kā apgabaltiesa konstatēja, ka morālo kaitējumu pieteicējiem ir nodarījusi Ventspils pašvaldība, atlīdzinājums atbilstoši šai tiesību normai ir prasāms no šās pašvaldības budžeta.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 307. un 309.pantu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda:

Daļēji apmierināt *N.M.* pieteikumu daļā par morālā kaitējuma atlīdzinājumu un uzlikt pienākumu Ventspils pašvaldībai atlīdzināt *N.M.* nodarīto morālo kaitējumu Ls 100 (simts latu) apmērā, pārējā daļā *N.M.* pieteikumu par morālā kaitējuma atlīdzinājumu noraidīt.

Daļēji apmierināt *R.B.* pieteikumu daļā par morālā kaitējuma atlīdzinājumu un uzlikt pienākumu Ventspils pašvaldībai atlīdzināt *R.B.* nodarīto morālo kaitējumu Ls 200 (divi simti latu) apmērā, pārējā daļā *R.B.* pieteikumu par morālā kaitējuma atlīdzinājumu noraidīt.

Spriedumu trīsdesmit dienu laikā no sprieduma sastādīšanas dienas var pārsūdzēt Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamentā, iesniedzot kasācijas sūdzību Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesas sēdes priekšsēdētāja (paraksts) A.Šteinberga

Tiesneši (paraksts) M.Birzgalis

(paraksts) V.Zommere

NORAKSTS
Administratīvās apgabaltiesas tiesnese A.Šteinberga
2009.gada 30.martā